

KIRJALLINEN KYSYMYS 754/2002 vp

Pankkitilin avaaminen alaikäiselle lapselle

Eduskunnan puhemiehelle

Holhoustoimilain mukaan molemmat huoltajat eli yleensä vanhemmat toimivat lapsensa edunvalvojina. Edunvalvonnassa ovat kaikki alaikäiset sekä ne täysi-ikäiset, joille on määrätty edunvalvoja. Edunvalvojat yhdessä päättävät edunvalvonnassa olevan asioista, myös pankkiasioista. Useassa tapauksessa esimerkiksi mummi tai kummi haluaisi avata alaikäisen lapsen nimellä pankkitilin esimerkiksi tallettaakseen sinne pienen summan, mutta tällä hetkellä se ei ole mahdollista, vaan tilin avaamiseen vaaditaan molempien huoltajien suostumus.

Avioerotilanteet ovat usein vaikeita, ja ikävä kyllä, liian usein vanhemmat ottavat lapset niissä pelinappuloiksi. Avioero ei automaattisesti lakkauta kummaltakaan vanhemmalta edunvalvojan asemaa. Koska lain mukaan edunvalvojat yhdessä päättävät edunvalvonnassa olevan asioista, on näin myös avioeron jälkeen, ellei lapsen huollosta ja asioiden hoitamisesta muutoin sovi tai päätetä tuomioistuimessa.

Lähtökohtaisesti niin kauan kuin lapsella on kaksi edunvalvojaa, molemmat edunvalvojat sopivat yhdessä pankin kanssa tilin avaamisesta alle 15-vuotiaalle sekä tilin lopettamisesta. Käytännössä tilin avaamisesta voi sopia yksikin

edunvalvoja, mutta siten, että toisenkin edunvalvojan pitää tulla pankkiin allekirjoittamaan tili-sopimus tai antaa toiselle valtakirja tilin avaamiseen. Edunvalvoja ei yksin voi avata lapsen nimiin tiliä ja liittää siihen sellaista ehtoa, jonka mukaan toisella edunvalvojalla ei olisi oikeutta käyttää tiliä.

Tämä aiheuttaa käytännössä ikäviä tilanteita, koska jompi kumpi vanhemmista pystyy tarkoituksellisesti tekemään kiusaa toiselle ja pankki joutuu ikävään välikäteen, koska se pyrkii vain noudattamaan lakia, vaikka kokeekin käytännön usein epätarkoituksenmukaiseksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko tarkoituksenmukaista, erityisesti avioerotilanteissa, vaatia kummankin huoltajan suostumus alaikäisen lapsen tilin avaamiseen ja

mitä hallitus aikoo tehdä tämän epäkohdan korjaamiseksi?

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Janina Andersson /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Rouva puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Janina Anderssonin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 754/2002 vp:

Onko tarkoituksenmukaista, erityisesti avioerotilanteissa, vaatia kummankin huoltajan suostumus alaikäisen lapsen tilin avaamiseen ja

mitä hallitus aikoo tehdä tämän epäkohdan korjaamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaan alaikäisen edunvalvojina ovat pääsääntöisesti hänen huoltajansa. Alaikäisen edunvalvojina ovat siten käytännössä yleensä hänen molemmat vanhempansa. Vanhempien avioerolla ei sinänsä ole vaikutusta lapsen huoltoon eikä näin ollen myöskään edunvalvontaan.

Lain säännökset vastaavat vuoden 1984 alusta voimaan tulleen lapsen oikeudellista asemaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen periaatteellista lähtökohtaa, jonka mukaan lapsella on oikeus saada huoltoa kummaltakin vanhemmaltaan riippumatta siitä, ovatko vanhemmat avioliitossa keskenään. Tämän lasten yhdenvertaisuuteen perustuvan lähtökohdan noudattaminen on edelleen perusteltua.

Holhoustoimesta annetun lain mukaan useampien edunvalvojien tulee yhdessä huolehtia edunvalvojalle kuuluvista tehtävistä, jollei tuomioistuimien ole päättänyt tehtävien jaosta edunvalvojien kesken. Edunvalvojan keskeisenä tehtävänä on

päämiehen omaisuuden hoitaminen. Jotta edunvalvoja voi asianmukaisesti hoitaa tätä tehtävää, on välttämätöntä, että hän on selvillä siitä, mitä omaisuutta päämiehellä on. Tämän vuoksi on tarpeen vaatia kummankin huoltajan suostumus alaikäisen lapsen tilin avaamiseen.

Kysymyksen perusteluissa viitataan tapauksiin, joissa esimerkiksi mummi tai kummi haluaisi avata alaikäisen lapsen nimellä pankkitilin tallettaakseen sinne pienen summan. Sellainen ratkaisu, jonka mukaan kummankin huoltajan suostumuksen tarpeellisuus riippuisi siitä, kuinka paljon varoja tilille sen avaamisen yhteydessä talletetaan, olisi kuitenkin ongelmallinen. Olisi vaikeaa määritellä, millaisen rahamäärän tallettamisen yhteydessä kummankin huoltajan suostumusta ei vaadittaisi. Esimerkiksi velvollisuus antaa maistraatille holhoustoimesta annetun lain 51 §:ssä tarkoitettu vuositili alaikäisen edunvalvonnasta riippuu edunvalvojan hoidettavana olevan omaisuuden kokonaismäärästä. Jos edunvalvoja ei saisi tietoa lapsen nimellä avatusta pankkitilistä ja tilille talletetuista varoista, voisi syntyä tilanne, jossa hän ei tietäisi, että lapsella on yhteensä niin paljon omaisuutta, että edunvalvonnasta on annettava vuositili. Jos kummankin huoltajan suostumusta pankkitilin avaamiseen ei edellytetäisi, olisi myös mahdollista, että edunvalvoja ei saisi tietoa kysymyksessä olevasta omaisuudesta siinäkään vaiheessa, kun tilille mahdollisesti myöhemmin talletetaan lisää varoja.

Holhoustoimesta annetun lain säännökset mahdollistavat puuttumisen tilanteeseen, jos toinen huoltajista esimerkiksi avioerotilanteessa käyttää asemaansa lapsen edunvalvojana kiusanteekoon. Tuomioistuin voi tarvittaessa päättää tehtävien jaosta edunvalvojien kesken. Lisäksi

tuomioistuimien voi vapauttaa huoltajan edunvalvojan tehtävästä, jos hän osoittautuu siihen kykenemättömäksi tai sopimattomaksi tai jos vapauttamiseen on muu erityinen syy. Ongelmat huoltajien yhteistoiminnassa voivat äärimmäisissä tapauksissa johtaa siihen, että lapsen huolto lapsen

huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) nojalla uskotaan yksin toiselle vanhemmalle.

Esitetyistä syistä asia ei tässä vaiheessa anna aihetta erityisiin toimenpiteisiin oikeusministeriössä.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 2002

Oikeusministeri Johannes Koskinen

Till riksdagens talman

I det syfte 27 § riksdagens arbetsordning anger har Ni, Fru talman, till behöriga medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Janina Andersson /gröna undertecknade skriftliga spörsmål SS 754/2002 rd:

Är det ändamålsenligt, i synnerhet i skilsmässofall, att kräva båda vårdnadshavarnas samtycke när det öppnas ett konto för ett minderårigt barn, och

vad avser regeringen göra för att rätta till detta missförhållande?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Enligt lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) är intressebevakare för en minderårig i regel vårdnadshavarna. I praktiken är det således vanligen båda föräldrarna som är intressebevakare för en minderårig. En skilsmässa inverkar i och för sig inte på vårdnaden om barnet och således inte heller på intressebevakningen.

Bestämmelserna i lagen motsvarar den principiella utgångspunkten för totalrevideringen av lagstiftningen om barnets rättsliga ställning som trädde i kraft vid ingången av 1984. Enligt den har barnet rätt att få omvårdnad av vardera föräldern oberoende av om föräldrarna är gifta med varandra eller inte. Denna utgångspunkt, som grundar sig på att barn skall bemötas lika, är fortfarande relevant.

Enligt lagen om förmyndarverksamhet skall flera intressebevakare tillsammans sköta intressebevakaruppgiften, såvida domstolen inte har beslutat fördela uppgifterna mellan dem. En viktig uppgift för intressebevakaren är att förvalta huvudmannens egendom. För att intressebevaka-

ren skall kunna sköta denna uppgift på behörigt sätt, är det nödvändigt att han eller hon känner till vilken egendom huvudmannen har. Av denna anledning behövs bägge vårdnadshavarnas samtycke för att ett konto skall kunna öppnas för en minderårig.

I motiveringen till spörsmålet hänvisas till fall där t.ex. en mormor, farmor eller gudförälder skulle vilja öppna ett bankkonto i ett minderårigt barns namn och sätta in en mindre summa på kontot. Det skulle dock vara problematiskt om behovet av samtycke från båda vårdnadshavarna var beroende av hur mycket medel som sätts in på kontot i samband med öppnandet. Det skulle vara svårt att slå fast hur stor summan vid insättningen skall vara för att samtycke av bägge vårdnadshavarna inte skall behövas. T.ex. den skyldighet att till magistraten ge in en sådan årsredovisning över intressebevakningen som avses i 51 § lagen om förmyndarverksamhet beror på den totala omfattningen av den egendom som intressebevakaren har att förvalta. Om intressebevakaren inte får information om ett bankkonto som öppnas i barnets namn och de medel som satts in på kontot, kan det uppstå en situation då intressebevakaren inte vet att barnets sammanlagda egendom är så stor att en årsredovisning över intressebevakningen måste ges. Om det inte fordras samtycke av bägge vårdnadshavarna för öppnande av ett bankkonto kan det hända att intressebevakaren inte får information om egendomen heller i ett senare skede då det eventuellt flyter in mer medel på kontot.

Bestämmelserna i lagen om förmyndarverksamhet gör det möjligt att ingripa i en situation där den ena vårdnadshavaren t.ex. i en skilsmässosituation utnyttjar sin ställning som barnets intressebevakare för att orsaka förtret. Domstolen

kan vid behov bestämma hur uppgifterna mellan intressebevakarna skall fördelas. Dessutom kan domstolen skilja intressebevakaren från uppdraget om det visar sig att intressebevakaren är oförmögen eller olämplig att sköta det eller om det finns något annat särskilt skäl till det. I ytterlighetsfall kan samarbetsproblem mellan vårdnads-

havarna leda till att vårdnaden om barnet med stöd av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) anförtros den ena föräldern ensam.

Av ovan anförda skäl ger ärendet inte anledning till särskilda åtgärder vid justitieministeriet i detta skede.

Helsingfors den 8 oktober 2002

Justitieminister Johannes Koskinen